(ME) M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag den 18. februar 1977 kl. 9.00.

Møtet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Til stede var: Trygve Bratteli, Finn Gustavsen, Lars Korvald, Otto Lyng, Kåre Stokkeland, Paul Thyness, Kåre Willoch, Berit Ås, Guttorm Hansen, Rolf Fjeldvær, Berge Furre, Valter Gabrielsen, Harry Hansen, Kåre Kristiansen, Håkon Kyllingmark, Gunnar Alf Larsen, Arne Nilsen, Jakob Aano, Asbjørn Sjøthun (for Lien), Ingvar Bakken (for Lionæs), Kolbjørn Stordrange (for Hysing-Dahl), Lars Roar Langslet (for Stray), Johan Østby (for Arnt Hagen), Anton Skulberg (for Vikan), Ottar Gravås (for Haugstvedt).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund, havrettsminister Jens Evensen, statsråd Rolf Hansen, Forsvarsdepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Thorvald Stoltenberg, utenriksråd Georg Kristiansen. Fra havrettsministerens sekretariat: Statssekretær Arne Treholt.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, konsulent Knut Mørkved.

Dagsorden:

Utenriksministeren orienterer om:
Forholdet til Sovjetunionen og de bilaterale forhandlinger.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

(ME)

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg har bedt om dette møte for å redegjøre for de reaksjoner som er kommet fra sovjetisk side og for så vidt også fra norsk side i Haavik-saken, for hvordan saken kan virke inn på de norsk-sovjetiske forhold og hva som skal være retningslinjene for vår politikk framover.

Jeg skal først si noe om de sovjetiske reaksjoner på spionasjesaken og på utvisningene.

I forbindelse med meddelelsen om utvisningen erklærte den sovjetiske ambassadør under møte i Utenriksdepartementet den 28. januar at anklagene om spionasje var grunnløse og at politiets handlemåte var en provokasjon. Han benyttet samtidig anledningen til å protestere mot hærverk mot den sovjetiske ambassade den 30. desember i fjor.

Den 6. februar ble ambassadør Graver innkalt til det sovjetiske utenriksministerium og meddelt at man fra sovjetisk side betraktet utvisningene som provokasjoner og at man så dette som et ledd i den antisovjetiske kampanje som var i gang i Norge, og at man vurderte det som en alvorlig situasjon. Fra norsk side ble denne protest ikke kommentert.

Den 7. og 9. februar hadde jeg selv to samtaler med den sovjetiske ambassadør om ambassaderåd Titovs forhold, og ved disse anledninger fremholdt ambassadør Kirichenko at den antisovjetiske kampanjen som var i gang, ikke kunne unngå å få innvirkning på naboforholdet, og han gav også uttrykk for tvil om en på norsk side forstod alvoret i situasjonen og forstod det ansvar som lå på Norge.

Den 14. februar ble så ambassadør Graver i Moskva meddelt at handelssekretær Mugaas måtte forlate ambassaden og at førstesekretær Hauge, som tidligere hadde tjenestegjort i Moskva, ikke ville få adgang til å vende tilbake til Sovjetunionen. Begrunnelsen var at de hadde vært involvert i en virksomhet som var uforenlig med deres status. Fra norsk side ble disse påstandene avvist som grunnløse.

Hvis en skal sammenfatte de reaksjoner som er kommet fra sovjetisk side i denne sak, både her i Oslo og i Moskva, kan de deles inn i tre deler. Den første delen gjelder selve spionasjesaken, hvor man fra

(ME) sovjetisk side benekter enhver form for spionasje. Dette er for så vidt i samsvar med internasjonal praksis. I den utstrekning de går inn på spionasje-saken, er det for å si at de synes vår reaksjon var for sterk med utvisning av fire mann som ikke hadde med Haavik-saken å gjøre. Den første reaksjon vi mottok fra sovjetisk side - altså den muntlige avvisning og påstanden om norsk provokasjon - må sies å ligge godt innenfor rammen av det vi var forberedt på. Den senere opptrapping ved reaksjonen mot to norske tjenestemenn, kan ha sammenheng med at den første reaksjon i Norge ble framstilt som mild, og for det annet at ambassaderåd Titov i mellomtiden hadde forlatt Norge. Det annet element i de sovjetiske reaksjoner går på det som de selv betegner som den antisovjetiske kampanje, og som de karakteriserer som sterkere i Norge enn i noe annet vestlig land. De indikerer at Regjeringen og myndighetene er involvert i denne kampanjen, subsidiært at Regjeringen ikke gjør noe eller ikke gjør nok for å motvirke den, og de ser oppstyret og skriveriene omkring spionasje-saken som et ledd i en kampanje som de mener har pågått siden Sakharov-saken.

Et tredje element i Sovjetunionens reaksjon er deres understreking av at de norske myndigheter ikke skjønner hvor alvorlig denne situasjonen er, at Norge har ansvaret om naboforholdet blir dårligere, og at utspillet for å bedre dette følgelig ligger hos Norge. Dette fordi de åpenbart forsøker å komme fra en defensiv og over på en offensiv holdning i denne saken.

Hvis man skal gjøre et forsøk på å vurdere hva som vil skje framover, tror jeg ikke Sovjetunionen i dag er innstilt på å trappe opp denne konflikten. Jeg tror de har sine egne interesser i normalisering og i å få løst utestående spørsmål gjennom forhand-linger. For det annet tror jeg at Sovjetunionen nå er inne i en fase i forholdet til Amerika hvor dette er det primære for dem, og at de nå ønsker å få klarlagt Carter-administrasjonens politikk og at de ikke ønsker å foreta seg noe f.eks. overfor Norge som kan forstyrre forholdet til USA i den nåværende situasjon. Men som sagt, det de er opptatt av, og som de var opptatt av også før spionasjesaken, det er det de kaller den antisovjetiske kampanje, og de gjør det fremtidige forhold mellom Norge og Sovjetunionen avhengig av om denne kampanjen trappes opp eller trappes ned.

Når det gjelder vår egen reaksjon, er det for så vidt også her flere elementer. Det ene element er den sterke og klare reaksjon mot de forhold som ble avdekket gjennom arrestasjonen av fru Haavik, og hvor alvorlig den norske regjering så på dette. Det går bl.a. fram av det at det var statsministeren selv som la saken fram både internt og i forhold til

(ME) norsk opinion, noe som jo ikke er vanlig i slike saker, og for det annet av det store antall utvisninger som fulgte arrestasjonen av fru Haavik.

Det ble i forbindelse med denne saken vurdert hvilke virkninger denne sak ville få på forhandlingene med Sovjetunionen, men det var enighet om at denne saken måtte gå sin gang uavhengig av eventuelle negative virkninger for forhandlinger og for naboforholdet generelt. Samtidig har vi - og det er det annet element i vår holdning - gjort det klart at denne sak i minst mulig grad skal vanskeliggjøre naboforholdet og det framtidige forhold mellom Norge og Sovjetunionen, at vi i dag som tidligere har et naboforhold med felles interesser og åpne spørsmål som nødvendiggjør løpende kontakt. Vårt ønske - og det har vi gitt uttrykk for - om å bevare et korrekt naboforhold til Sovjetunionen, er uendret. Vi har gjort det klart at dette også er vår holdning til de fortsatte forhandlinger i Barentshavet. Jeg mente å kunne konstatere under utenriksdebatten at det i Stortinget - det gjelder i hvert fall de som hadde ordet om denne saken - synes å være tilslutning til disse to elementer. På den anne side er det selvsagt ikke lett å kombinere disse to hensyn, både å bidra til å begrense de negative virkningene for naboforholdet generelt, og samtidig unngå å gi inntrykk av å bagatellisere spionsaken, som vel uten sammenlikning er den alvorligste vi har hatt.

Når det gjelder den faktiske situasjon, har arbeidskontaktene mellom myndighetene og ambassadene i Oslo og Moskva hele tiden fortsatt. Planlagte forhandlinger og møter er ikke blitt avlyst. Forhandlingene om en norsk-sovjetisk avtale om tilbakeføring av rein som har forvillet seg over grensen, ble innledet i Oslo den 8. februar og gjennomført i god atmosfære og med utveksling av alle vanlige formuleringer om gode naboforhold osv., og vi har ingen indikasjoner på det som har stått i pressen om at det fra sovjetisk side skal være truffet en beslutning om å legge utviklingen i naboforholdet på is. På den annen side er det klart at selve saken og den oppmerksomhet den er gjenstand for, ikke er egnet til å skape en positiv utvikling, og at den for noen tid framover selvfølgelig vil sette visse grenser for det som vil være naturlig og mulig å gjennomføre i naboforholdet. Men jeg har samtidig lyst til å si at denne saken kom på en tid da vi har mer omfattende kontakter med Sovjetunionen enn vi kanskje noen gang før har hatt.

(ME)

Det er jo etablert et avtalegrunnlag for langsiktig praktisk samarbeid på en rekke saksområder, som har ført til en god del møter og en god del delegasjonsutvekslinger. Fra desember til nå har det faktisk hele tiden oppholdt seg en sovjetisk delegasjon i det ene eller annet øyemed i Oslo til forhandlinger. Som følge først og fremst av utviklingen i nordområdene, men også det generelle naboforhold, vil disse kontaktene sannsynligvis utvikle seg videre, og det er derfor viktig å se denne og andre enkeltsaker i et mer langsiktig perspektiv, hvor det er viktig å finne den riktige balansegang mellom ønsket om å legge spionsaken og dens negative virkninger bak oss, og samtidig markere vår faste vilje til å beskytte oss mot krenkelser av denne karakter. Jeg tror det er veldig viktig for å opprettholde et korrekt naboforhold at det ikke er tvil om disse punktene. Jeg nevner dette fordi vi står overfor en rekke henvendelser fra Sovjetunionen om etableringer i Norge. Foreløpig har vi avvist fem søknader om å etablere sovjetisk forretningsvirksomhet i Norge. Det er først og fremst sikkerhetsmessige betraktninger som ligger bak, men dette er et problem vi må se nærmere på dersom man ønsker å utvikle nærmere handelspolitisk og økonomisk samarbeid med Sovjetunionen.

Det er klart at det som skrives i norsk presse, også er av stor betydning i denne saken, og noe av problemet er å få russerne til å forstå at norsk offisiell politikk slik den kommer til uttrykk gjennom Regjeringen og gjennom offisielle kanaler, er én ting, og det som står i pressen er noe annet. Det er vanskelig å få dem til å skjønne at Regjeringen ikke står bak denne pressekampanjen, men det er meget viktig å opprettholde og betone om og om igjen at det er tilfelle.

Når det gjelder de konkrete forhandlinger vi står overfor i forholdet til Sovjetuionen, er situasjonen når det gjelder forhandlinger om delelinjene i Barentshavet, at det allerede i desember i fjor ble meddelt russerne at det neste initiativ fikk de ta. Vi tok utspillet når det gjaldt den forhandlingsrunden som fant sted i desember i fjor, og etter det møtet gav vi beskjed til russerne om at ballen nå lå hos dem, det var de som fikk ta intitiativet til neste runde.

Når det gjelder det mer aktuelle tema, forhandlingene om midlertidige ordninger i Barentshavet, vil jeg be havrettsministeren redegjøre for det og for de kontakter han har hatt med den sovjetiske ambassade i den forbindelse.

(ME)

STATSRÅD JENS EVENSEN: Den første forhandlingsrunde om en midlertidig praktisk ordning for fisket i det tilstøtende naboområdet i Barentshavet fant sted i Moskva i tiden 4. - 8. januar. Denne komite har allerede fått en redegjørelse for disse forhandlingenes gang. Men det jeg vil minne om som bakgrunn nå, det er at under disse forhandlingene ble partene enige om å fortsette forhandlingene i den umiddelbare framtid. Dette framgår også av sluttkommunikeet fra forhandlingene. Møtested for en ny forhandlingsrunde ble ikke nærmere angitt i kommunikeet. Det var med hensikt. Underhånden ble partene enige om at hvis det var mulig for minister Isjkov, skulle forhandlingene fortsette i Oslo i januar.

Den 14.januar ble fiskeriminister Isjkov gjennom den norske ambassaden i Moskva invitert til å besøke Oslo. Vi hørte imidlertid ikke noe i saken.

Den sovjetiske ambassadør Kirichenko avla i forbindelse med et besøk i Utenriksdepartementet den 27. januar om formiddagen, også en visitt hos meg. Ambassadøren meddelte da at fiskeriminister Isjkov hadde vært syk og følgelig avskåret fra å reise utenlands. Jeg nevnte som svar at dersom det av helsemessige grunner var vanskelig for minister Isjkov å reise utenlands, var vi fra norsk side villige til å utvise fleksibilitet hva angikk møtested for de videre forhandlinger. Jeg meddelte samtidig at vi under våre drøftelser i Moskva hadde reservert januar måned for slike forhandlinger. Nå var det alt den 27. januar og det ville da ikke kunne bli aktuelt med forhandlinger i januar, for jeg hadde også andre møter, bl.a. i Genève, og foreslo da at eventuelle møter kunne foregå i annen halvdel av februar.

I tiden fra 27. januar og fram til 8. februar hørte vi ikke noe. Ambassadør Kirichenko bad den 8. februar om en samtale med meg, og under sitt besøk på mitt kontor om ettermiddagen den 8. februar fremførte han muntlig et budskap fra fiskeriminister Isjkov, men det skjedde i form av en opplesning fra et kort manuskript. Det gikk ut på følgende: Først viste man til de siste drøftelsene vi hadde hatt, og at man der var blitt enige om å forhandle videre i Oslo for å løse de utestående problemer i samband med fiskeriene i Barentshavet. Det var første avsnitt. Så sa ambassadøren videre - og jeg anfører etter det vi noterte:

"Isjkov bekreftet at den sovjetiske parts interesse for å finne snarlige løsninger på disse problemer - også med sikte på å befeste fredelige forbindelser nabostater imellom."

Så kommer et nytt punkt:

ME) "På bakgrunn av den uvilje mot Sovjetunionen som den pågående kampanje har skapt, og som Evensen kjenner til, var det ikke mulig for Isjkov å komme til Oslo for å fortsette forhandlingene."

Og så kommer et interessant fjerde avsnitt:

"I erkjennelse av at de utestående fiskerispørsmål representerer svært presserende problemer, gir Isjkov uttrykk for håp om at det snart skal bli mulig å videreføre forhandlingene."

Det er slutten på dette budskapet.

Som det framgår av denne meldingen, finner altså ikke Isjkov det mulig å fortsette forhandlingene i Oslo på det nåværende tidspunkt. Men selv om budskapet kanskje gir mulighet for ulike tolkninger, bør en vel ha som utgangspunkt at Sovjetunionen er interessert i snarest mulig å komme fram til en midlertidig praktisk ordning for fisket i det tilstøtende område i Barentshavet. På sovjetisk side har en gjentatte ganger gitt uttrykk for at det foreligger en felles interesse mellom våre to land hva angår fiskeressursene i Barentshavet og forvaltningen av disse og det å etablere en avtale. Vi må vel også regne med at Sovjetunionen selv i nær framtid vil iverksette en 200 mils utvidelse, og derfor gjerne vil ha avklart spørsmålene i forbindelse med dette område. I går fikk vi jo en melding fra nyhetsbyråene om at Sovjetunionen tar sikte på å etablere en 200 mils sone fra 1. mars. Vi har ikke fått noen offisiell beskjed om dette og kjenner heller ikke til om de har allerede etablert et ministerdekret om dette. Men vår konklusjon er at den pragmatiske holdning Sovjetunionen vanligvis inntar når det gjelder å komme fram til løsninger på fiskeriproblemene, synes å underbygge den vurdering at de er interessert i å fortsette forhandlingene snarest mulig. Og i det budskap som ble overbrakt fra Isjkov, ble jo denne viljen understreket to ganger. Det synes derfor naturlig for oss i denne sammenheng å opprettholde vår vilje til fleksibilitet. I overensstemmelse med dette meddelte jeg ambassadør Kirichenko tirsdag den 15. ds. i en uformell samtale at vi delte det syn at det var av vesentlig betydning å fortsette forhandlingene snarest, og at vi var elastiske når det gjaldt tidspunkt og sted. Ambassadøren takket for dette, og meddelte at han omgående skulle kontakte minister Isjkov. Onsdag ettermiddag - altså i forgårs - kom meldingene fra Brussel om at minister Isjkov under en pressekonferanse på et spørsmål hadde meddelt at så snart han kom tilbake til Moskva, ville han kontakte meg om tid og sted for fortsatte forhandlinger. Noen offisiell sovjetisk reaksjon om dette' har vi ikke mottatt.

FORMANNEN: Jeg takker for de to redegjørelsene, og gir ordet fritt.

(KL) KÅRE WILLOCH: Jeg har to spørsmål til å begynne med.

Utenriksministeren markerte behovet for å finne en balansegang mellom reaksjonene i spionsaken og vår vilje til å etablere et godt naboforhold. Det er litt uklart for meg hva han egentlig sikter til med dette, om han føler uvilje overfor de reaksjoner som hittil har funnet sted, om han har noe å bemerke til den måte disse sakene er blitt behandlet på, eller om det utelukkende var en alminnelig bemerkning uten sikte på noen særlig konsekvens av praktisk art.

Så en liten merknad i tillegg. Vi får nå opplyst at den sovjetiske ambassadør i Oslo har henvist til - hva han kaller - "den pågående kampanje", som begrunnelse for at fiskeriminister Isjkov ikke kunne komme til Oslo for å forhandle på et gitt tidspunkt. Med bakgrunn i denne melding vil jeg ikke unnlate å si at jeg tror noen av de kategoriske dementier som er kommet når det gjelder påstanden om sammenheng mellom spionsaken og den sovjetiske reaksjon, kan virke uheldig. Og dersom det faktiske forhold blir kjent for allmennheten, vil det svekke tilliten til offisielle erklæringer av denne art. Jeg vil ikke hevde at det egentlig er noe formelt ukorrekt i det som er blitt sagt, men det etterlater unektelig et inntrykk som så vidt jeg kan se, ikke er helt i samsvar med det som her er blitt meddelt.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: For å ta det siste først: Det vi dementerte, var påstanden i en avismelding som var slått stort opp, om at det var brudd i forhandlingene mellom Norge og Sovjetunionen. Vi fant at det var meget viktig å få slått fast at dette ikke var tilfellet, og at man kun hadde mottatt en meddelelse fra sovjetisk side om at fiskeriminister Isjkov ikke fant å kunne komme til Norge nå, men at man samtidig hadde understreket ønsket om snarest mulig å komme i gang med forhandlingene igjen, og at vi derfor ikke betraktet meddelelsen som noen antydning om brudd i forhandlingene. Den mistenksomhet som særpreger russerne, gjør at de ser på slike artikler i avisene som bevisste lekkasjer fra myndighetenes side for å signalisere en linje, og på den bakgrunn fant vi at det var viktig å få meddelt at dette ikke var situasjonen.

Så til dette med balansegangen mellom reaksjonen i spionsaken og ønsket om å bevare et godt naboforhold til Sovjetunionen. Jeg tror at jeg i denne sammenheng brukte uttrykket "korrekt naboforhold". Vi har hele tiden snakket om "godt naboforhold", men de siste ukene er vi begynt å snakke om "korrekt naboforhold". Vi vurderer det slik at den reaksjonen som er

(KL) kommet fra offisiell norsk side i denne saken, er den riktige reaksjon. Vi mener det er riktig å understreke overfor russerne - det har noe med tillit å gjøre - at vi ser alvorlig på dette spørsmålet, at Norge er et lite, åpent samfunn, og at denne saken gir seg sterke utslag i norsk opinion. Ved å framføre dette overfor russerne har vi da også avvist deres påstand om at dette er en bevisst styrt kampanje i pressen. Men det er selvfølgelig en fare for at man fortsatt kan få skriverier i pressen som russerne tror er inspirert fra offisielle kilder, og som vil kunne virke skadelig for våre muligheter til å føre forhandlingene videre. Det vi anser som meget viktig, er balansegangen mellom en nødvendig reaksjon, et klart uttrykk også i norsk opinion og samtidig å sørge for at vi har muligheter for å føre forhandlingene videre, og at våre manøvreringsmuligheter ikke blir for sterkt innskrenket.

KÅRE WILLOCH: Jeg føler trang til å legge til, for å forebygge mulige misforståelser, at det slett ikke var min mening å antyde at reaksjonen fra norsk side - og slett ikke den offisielle reaksjon - har vært for sterk. Jeg ville gjerne ha klarlagt hva som egentlig lå i disse ønskemål, men jeg må si at det punktet ikke er mer oppklart nå enn da jeg spurte. At en slik offisiell reaksjon etterfølges av skriverier og reaksjoner i dagspressen og andre media, anser jeg som helt naturlig, og det er ikke noen grunn til at noen her på noen måte skal prøve å påvirke det. Det er slikt man må regne med, og som man ikke må la påvirke den korrekte offisielle reaksjon, som jeg finner grunn til å slutte meg til.

PAUL THYNESS: Jeg vil bare få spørre om man ser noen sammenheng mellom de forhold som det her er blitt redegjort for, og de mange krenkelser av 200-milssonen som har skjedd i de siste dager, og som såvidt jeg forstår, representerer et annet mønster enn det man var vidne til i den første halvannen måned efter at vedtaket om soneutvidelsen trådte i kraft.

STATSRÅD ROLF HANSEN: Jeg viser til at vi nå i sju uker har praktisert oppsynet ut fra de nye forutsetningene, og det har gått meget tilfredsstillende og rolig for seg, og en har ikke hatt store vanskeligheter. Vi har i disse ukene hatt en del enkeltepisoder av det en kan kalle brudd på reglene for det normale, men det har ikke vært flere brudd og arten av dem har ikke vært annerledes enn tidligere. Det er riktig som Thyness

(KL) sier, at vi de siste dagene har hatt en del episoder. Jeg snakket imidlertid i går med admiral Helseth, som har ansvaret for oppsynet i Nord-Norge, og han meddelte at så langt en der er i stand til å vurdere det som har skjedd, og de sovjetrussiske skipperes opptreden, er det tale om egenrådige handlinger og ikke om noe som helst slags mønster fra sovjetisk side. Tvert imot har disse skipperne gitt uttrykk for meget sterke følelser overfor sine egne myndigheter og det tydelige påbud om å overholde reglene. Jeg ser derfor som sagt ikke noe mønster i dette.

TRYGVE BRATTELI: Jeg er ikke klar over i hvilken grad det er behov for å gå i noen bredde inn på det alminnelige naboforhold mellom Norge og Sovjetsamveldet. Det er for så vidt lett å se at en de siste ukene har fått - hva jeg vil kalle - repetert en del av vilkårene når det gjelder det alminnelige naboforhold, og det kan selvfølgelig være nyttig av og til å gjenoppfriske for seg selv enkelte trekk i det som er dette forhold. Jeg vil her bare gi uttrykk for min oppfatning av det. For det første har jeg ikke noen tro på at - det jeg vil kalle - det saklige naboforhold mellom Norge og Sovjetsamveldet, med noen fordel kan skjøttes med noen art av servilitet, og det blir jo heller ikke gjort. På den annen side kan selvfølgelig heller ikke norsk utenrikspolitikk være noe synderlig påvirket av - det jeg vil kalle - den permanente anti-sovjetiske tradisjon, som ustanselig gjør seg gjeldende bl.a. i norsk presse, hvor den etter pressefrihetens alminnelige regler har full rett til å boltre seg. Men den har i grunnen lite å gi som grunnlag for en forsvarlig utenrikspolitikk i naboforholdet mellom Norge og Sovjetsamveldet. Vi må jo her, selv om vi erkjenner vår egen litenhet i maktpolitisk henseende, være innstilt på fasthet, korrekthet og saklighet, og det tror jeg også de i Sovjetsamveldet som vi har bruk for å skape denne kontakten i forhold til, oppfatter på riktig måte.

Likedan tror jeg det er slik i forholdet mellom såpass ulike land som dette er både historisk og aktuelt når det gjelder det indre sosiale og økonomiske system og enda mer det politiske system, at det er nødvendig at alle de som står for ansvarlig nabopolitikk fra norsk side, må konsentrere sin interesse om - det en kan kalle - de store interesser i naboforholdet og ikke la seg vikle inn i krangel om småting, selv om det fra tid til annen kan føre til kritikk fra dem som holder i hevd denne anti-sovjetiske tradisjon. Som sagt gjør den seg alltid gjeldende i Norge - det har den gjort fra 1918, og det kommer den alltid til å fortsette med. Av og til vil da forholdet kunne bli så kaldt som en har følelsen av at det har vært nå i de siste ukene. Det kan ikke hindre at en fra norsk side gjennomfører de tiltak som en mener er korrekte og nød-

(KL) vendige for å markere visse sider ved og visse avgrensninger i formene for dette naboforholdet.

Jeg vil gjerne for min del også føye til, siden dette er blitt nevnt i en del pressekommentarer, at Regjeringen bør se det som en oppgave å få realisert Gromykos besøk så snart det lar seg gjøre. Det har nemlig etter min oppfatning noe å gjøre med dette å basere naboforholdet på fasthet, korrekthet og saklighet. Jeg vet nesten ikke noe land i verdenspolitikken hvor det er mer nødvendig med slike besøk, enn nettopp når det gjelder Russland, om en skal kunne snakke åpent og nå fram tilstrekkelig høyt oppe. Det som kan komme ut av den slags besøk når de med visse mellomrom finner sted, enten fra Norge til Sovjetsamveldet eller fra Sovjetsamveldet og hit, er at det gir oss en anledning til på ansvarlig måte å si akkurat hva vi vil. Da er de relativt tålmodige - jeg har også sett eksplosjoner, men da er de relativt tålmodige. I hvert fall har vi ingen annen måte å nå fram på. Det vil jo også som regel avhenge av om en har å gjøre med ambassadører av usedvanlig standing - jeg skal ikke foreta noen vurdering av det forhold akkurat nå. Jeg har lyst til å si som Trygve Lie sa en gang i 1939 da det kom en relativt framragende amerikansk ambassadør til Norge, at jeg blir redd når de store makter begynner å plassere førsterangs ambassadører i vårt land. Så jeg vil ikke legge for mye i det. Men en skal selvfølgelig her være oppmerksom på - slik erfaringene også er fra etterkrigstiden når det gjelder kontakter med russerne i slike besøksformer - at tjenestemenn nedover i rekkene som regel er langt vanskeligere å ha kontakt med enn de som er på toppen. De kan oppholde våre tjenestemenn dager og netter med diskusjon om ting som ikke engang er brakt inn i møtene på topplanet, når det i de øvrige møter er brakt på det rene at de ikke kommer noen veg med å ta opp visse spørsmål. Det er ut fra forutsetninger av denne art jeg gjerne vil si dette, siden det i pressen er reist spørsmål om en i det hele tatt kan ta imot Gromyko etter den måten visse ting har skjedd på i det senere. Jeg tror at når det fra tid til annen gis en naturlig foranledning til slik kontakt på meget høyt plan, bør vi nytte den - jeg hadde nær sagt - uansett hvordan den aktuelle folkestemning er akkurat i det gitte tilfellet.

Endelig, når det gjelder Barentshavet, har jeg lyst til å si bare én ting, og det er at etter hva venner fra mange land i Europa har fortalt meg, vil en kunne se av russisk historisk utvikling at i forhandlinger av denne art bør en aldri utelukke den mulighet i gitte situasjoner å måtte ta tiden til hjelp.

(KL) FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet. Vi tar da redegjørelsene til etterretning.

Møtet hevet kl. 9.45.